

Murteista ja murteentallentajan elämästä

ERKKI LYYTIKÄINEN: *Sehän on murrettä!* Gaudeamus, Helsinki 2020. 248 sivua.

Erkki Lyytikäinen on julkaissut useita kieli aiheita käsitteleviä yleistajuisia teoksia, joista uusin on *Sehän on murrettä!* Tässä tuoreessa kirjassaan hän käsittelee murreilmiöitä, jotka ovat levittäytyneet alkuperäisen käyttöalueensa rajoja laajemmalle, joko julkiseen puheeseen tai kirjakieleen. Kirjan pääteemoihin kuuluvat monet murteiden äänne- ja muotoerot sekä myös muutamat taivutus- ja sanastoerokoisuudet, mutta lisäksi laajemmin puhutun ja kirjoitetun kielen vertailu, eräiden kielen ilmiöiden taustan valaisemiseksi myös kielihistoria; mukana on edelleen omaelämäkerrallinen teema. Palaan tähän teemojen moninaisuuden kirjoitukseni lopussa.

Aluksi-jakson jälkeen, juuri ennen sisällysluetteloa, on murrealueiden kartta, joka on paikannimien valikoimaa myöten muuten aivan sama kuin Lyytikäisen ja kollegoiden toimittamassa Suomen murrekirjassa (Gaudeamus 2013), mutta nyt kartan legendassa on lueteltu erikseen länsi- ja itämurteet, kun ne aiemmin olivat yhtenä luettelona. Kirja jakautuu neljään osaan, joista kussakin käsitellään 5–10 aihetta. Kirjan ensimmäisessä osassa esitellään murteenpuhujia Kekkosesta ja Liistoin Kallesta alkaen. Toisessa osassa käsitellään sanastoseikkoja. Kolmannessa perehdytään erilaisiin murteiden äänneilmiöihin ja muutamiin taivutus- ja muotoeroihin. Neljännessä osassa liikutaan murteentutkijoiden ja pankkirosvojen parissa. Käsitelen jokaisesta neljästä osasta muutamia sellaisia aiheita, jotka ovat vaikuttaneet kaikkein antoisimmilla.

Ensimmäisen osan nimi on ”Mummoni ja ministeri – monenlaisia murteenpuhujia”. Tämän osan hauskimpiin kuuluu luku ”Ministeri ei sano mä”. Lyytikäinen toimitti aikoinaan kollegansa kanssa *Hiidenkivi*-lehteen tietokilpailupalstaa ”Kuka puhuu?”, johon he valitsivat lyhyen näytteen nauhoitarkiston kulttuurihistoriallisten äänitteiden kokoelmasta; he litteroivat sen ja pyysivät arvuuttelun kohteelta luvan tallenteen käyttöön, lähettivät myös litteroidun tekstin tämän tarkastettavaksi. Erään kerran kohteena oli opetusministerin tuoreesta haastattelusta otettu katkelma, joka alkoi näin: ”Kyllä mun täytyy sanoa, että suurin tuska mulla on siinä, että kun en mä pysty puhumaan mulle kirjoitettua tekstiä.” Ministerin sihteeri palautti näytteen, jossa kaikki muu oli kunnossa, mutta sihteeri viestitti: ”Ministeri ei sano mä.” Ilmeisesti oli käynyt niin, että puhuttu kieli oli näyttänyt kirjoitettuna oudolta – tottumattoman on hätkähdyttävää nähdä puhuttua kieltä, etenkin omaa puhettaan, sellaisenaan kirjoitetussa asussa. Lyytikäinen kollegoineen päätti luistella sihteerin kommentin ohi, eikä asiaan koskaan palattu.

Lyytikäinen pitää mahdollisena sitäkin, että opetusministeri ei itse tiennyt ministeriön antaman palautteen sisällöstä, vaan sihteeri halusi määrätä, miten opetusministeriössä puhutaan. Lyytikäinen esittää samantyyppisen tapauksen historiasta, jossa kiistaton luonnollinen asia pyritään kiistämään. Espanjan kuninkaan morsian oli matkalla erään kaupungin läpi, ja kaupunginhallitus halusi ojentaa hänelle kallisarvoisen lahjan, parin silkkisukkaa. Kuninkaan seremoniamestari paiskasi sukut maahan ja evästi: ”Teidän tulee tietää, että Espanjan kuningattarilla ei ole jalkoja.”

Toisessa hauskassa jutussa nimeltä ”Työn sankari” Lyytikäinen tähdentää kielitaidon tärkeyttä. Vuonna 1874 syntynyt sieviläismies Jaakko Kylmä lähti siirtolaiseksi Amerikkaan, ja perillä

etsi innokkaasti töitä. Tutun opastajan avulla löytyi työpaikka, jossa oli vieläpä sieviläinen työnjohtaja. Jaakko rupesi heti kaivuhommiin, mutta suorastaan yli-innokkaasti, joten kovaa tahtia huolestuneena seurannut, englantia puhuva päällysmies yritti hillitä hänen hurjaa tahtiaan huutamalla ”easy now, easy now”. Jaakko oletti, että hänen käskettiin lisätä vauhtia, mutta sama huuto toistui. Kun tätä oli jatkunut aikansa ja Jaakko alkoi vaikuttaa lopen uupuneelta, päällysmies meni työnjohtajan puheille ja pyysi kiiruhtamaan hätiin, jottei tämän maanmies tappaisi itseään liiaksi huhkimalla. Vasta sitten, kun tuttu työnjohtaja kiiruhti paikalle, Jaakolle selvisi, että päällysmies oli huudoillaan yrittänyt hillitä häntä tekemästä kaivuhommaa liian rivakkaan tahtiin.

Koko kirjan pisin, 13-sivuinen luku käsittelee Väinö Linnan 1954 ilmestyneen *Tuntemattoman sotilaan* murrerepliikkejä, joita Lyytikäinen vertaa vuonna 2000 nimellä *Sotaromaani* julkaistun alkuperäisen käsikirjoituksen murrerepliikkeihin. Käsikirjoituksen vaiheiden selvittämisessä on ollut paljon hyötyä siitä katsauksesta, joka on liitetty jälkimmäiseen ja jossa Yrjö Varpio taustoittaa käsikirjoituksen toimitustyötä. Kustantaja oli heti käsikirjoituksen saatuaan päättänyt tarkistuttaa murrerepliikit asiantuntijalla. Linna hyväksyi tämän mutta muistutti, että romaanihakmojen ei ole tarkoitus puhua puhdasta murretta, joten hän toivoi tarkistajan korjaavan vain selvät virheet ja murteenvastaisuudet. Tällaisia oli lopulta hyvin vähän, Lyytikäinen löytää niitä vain kaksi. Tarkistaja teki kuitenkin huomattavasti enemmän muutoksia, mutta silti kirjan ilmestyttyä eräät huomauttivat, että murrepuhe ei ollut täysin aitoa, joten kustantaja teetti vielä uuden murteentarkistuksen. Sen teki kolme eri murteiden tuntijaa, ja sen mukaisesti uudistettuna kirja on ilmestynyt 10. painoksesta alkaen.

Lyytikäinen analysoi kriittisesti tarkistajien tekemiä muutoksia, ja hänen loppuarvionsa on, että muokkaus on tehnyt kirjan lukemisesta vaikeampaa, eikä Linna ehkä olisi kovin onnellinen tästä tilanteesta, koska oli varoittanut tekemästä romaanistaan murrekirjaa. ”Kirjoilla on kohtalonsa”, Lyytikäinen lopettaa. Toisaalta hän myös ymmärtää tarkistajia ja esittää hauskan, romaanin tavoin sotilaselämään liittyvän vertauksen: kun perunateatterissa pitää erottaa pienet ja isot perunat toisistaan, ääripää on helppo tunnistaa, mutta keskikokoisten luokittelu on vaikeinta. Lyytikäinen kertoo itsekin tehneensä kaunokirjallista murteenmuokkausta, ja kertoo sen olevan ”pirullista hommaa”.

Kirjan toisen osan otsikko on ”Sinkut ja kinkut – somat ja sopimattomat sanat”. Luvussa ”Raketit” on dramaattinen kuvaus siitä, miten kielellinen virhetulkinta oli vähällä aiheuttaa kansainvälisen selkkauksen, mutta onneksi sentään vain mediakohua. Saksasta kohti Etelä-Korea lähteneen laivan lastina oli ohjuksia ja räjähteitä, ja rahtikirjoissa oli englanniksi kuvattu lastia sanalla *rockets*. Laiva joutui myrskyyn ja siirrettiin Kotkan satamaan, jossa rahtikirjat suomennettiin. Kotkan murteessa englannin *rockets*-sanana vastine *raketti* tarkoittaa ilotulitetta, aina tähtisadetikusta järeisiin patoihin asti, ja näin lastin sisältö merkittiin ilotulitteiksi. Koska lasti oli myrskyssä liikkunut, se piti purkaa ja ahdata uudelleen, ja lastaajat huomasivat että mukana on ohjuksia. ”Tiedotusvälineet repivät suuria otsikoita ohjuksista, jotka oli yritetty ilotulitteina salakuljettaa Aasiaan”, kertoo Lyytikäinen, ja päättää luvun näin: ”iltapäivälehdet tyrmännyt tieto ilotulitteiksi naamioiduista ohjuksista perustui siihen, että Kymenlaakson murre kohtasi suuren maailman”.

Luvussa ”Seksi ja sinkku” Lyytikäinen käsittelee sellaista murteiden äänneilmiotä, että yleiskielen *k*-alkuisilla sanoilla on muutamia *s*-alkuisia murrevastaineita. Kun *kinkku* lainattiin ruotsista, sanan alussa oli *sk*-yhtymä, joka keveni pelkäksi *k*-äänteeksi samaan tapaan kuin on tapahtunut *koulu*-sanassa, mutta myöhemmin Suomen ruotsalaismurteista lainattu *sinkku* alkaakin *s*:llä, koska ruotsin sananalkuinen ässämäinen äänne on korvattu tavallisella, muista

sanoista tutulla sillä. Vastaavalla tavalla kirjakielen *keksi*-sanalla on huomattavan yleinen, myös Kymenlaaksossa käytetty murreasu *seksi*. Lyytikäinen havainnollistaa tätä murteiden *seksi*-kantaa parilla murreksitaatilla, jotka ovat Suomen murteiden sanakirjasta. Toinen sitaatti kertoo, kuinka äiti tuo lapsille tuliaisiksi seksiä, toinen taas on Tuusniemeltä, josta on kirjattu kaksimielinen ”Antooten kahella markalla seksijä!”

Tällaiset kaksimieliset vitsit eivät ole olleet mitenkään harvinaisia, vaan *seksi*-sanon nykymerkitys on tarjonnut niille runsaasti mahdollisuuksia niin kauan, kuin murteellinenkin merkitys on ollut käytössä. Kun olin opiskeluaikoinani Suomen murteiden sana-arkistossa töissä, tehtäviini kuului muun muassa vapaaehtoisten vastaajien Sanastaja-lehden kyselyihin lähetettävien tietojen hakusanoitusta. Sanastajassa oli julkaistu kysymys myös siitä, onko murteessa vanhastaan käytetty *keksistä* asua *seksi*. Vastauksia tuli runsaasti, ja monet vastaajat lähettivät myös vitsikkäitä vastauksia. Erään vastaajan mukaan vanhainkodissa oli mummo tyytyväisenä todennut iltapalatarjoiluista, että ei hän tässä iässä enää muuta kaipaakaan kuin että saa joka iltä lämmintä maitoa ja seksiä. Yhdyssanoistakin lähetettiin tietoja: murteittain ruotsin *låda*-sana esiintyy asussa *luola*, kun ensi tavun pitkä vokaali on diftongiutunut ja *d*-äänne korvautunut *l*:llä, joten tällaisissa murteissa keksilaatikosta käytetään nimitystä *seksiluola*, kertoivat vastaajat.

Kolmannen osan nimenä on ”Monenkirjavia murreilmiöitä”. Sen aloittaa luku Pakolaiset. Lyytikäinen nimittää pakolaisiksi sellaisia äänneasultaan kirjakielen nykyisistä normeista poikkeavia sanoja kuin *kahareisin*, josta kirjakielessä onkin aiemmin käytetty astevaihtelun kannalta säännöllistä, odotuksenmukaista asua *kahdareisin*. Muita *t:n* astevaihteluun liittyviä tapauksia ovat *lähettää* ja *kohentaa*, joilla tosin on myös erimerkityksiset, kirjakielen odotuksenmukaista äänneasua noudattavat parinsa *lähdettää* ja *kohdentaa*.

Suomen oikeinkirjoitus heijastaa tunnetusti varsin hyvin puhutun kielen äännerakennetta. Kuitenkin on muutamia ongelmakohtia, joissa puhe ja kirjoitus eivät täysin vastaa toisiaan, ja yhtenä niistä Lyytikäinen käsittelee rajageminaatiota. Hän arvioi parin runoilijan riimejä sen mukaan, miten hyvin niissä on onnistuttu ottamaan huomioon rajageminaation vaikutus. Parhaan arvion saa Kaarlo Sarkia, jonka riimikolmikossa *työssä / lyö sä / yössä* keskimmäinen, kahdesta eri muodosta koostuva riimi Lyytikäisen arvion mukaan ”vie jalat alta”. Rajageminaatiota ja sen historiallista taustaa selvitetään varsin hyvin, joskin pieniä täsmennyksiä tähän selvitykseen on tarpeen tehdä: ensiksikin Lyytikäisen mukaan rajageminaatio ilmenee kahden sanamuodon rajalla ja ”esiintyy myös perussanan ja liitepartikkelin rajalla” – kyllähän se esiintyy perussanan lisäksi myös sekä yhdyssanojen että johdosten ja liitepartikkelin rajalla (sokerihernekin, hyödykekkään). Toiseksi äännehistoriallisessa katsauksessaan Lyytikäinen esittää, että ”kaikissa luettelon muotoryhmissä on sanan lopussa ollut *k*”; kuitenkin on lisäksi sanoja (*vene, terve* jne.), joissa sanan lopussa rajageminaation edeltäjänä on ollut *h*, kuten ilmenee Lyytikäisen itsensäkin kirjassaan toisaalla (s. 61) mainitsemasta Agricolan kirjaamasta muodosta *tervehtä*, josta on kehittynyt *tervettä*.

Luvussa ”Tuoss’ on vanha, paha oksa” Lyytikäinen kertoo kouluajoistaan. Veistotunnilla kävi niin, että laivan pienoismallia tehdessään pieni Erkki veteli höylällä reippaasti, jolloin terä karahti oksaan ja tempasi sen irti, jolloin laivanpohjaan tuli aukko. Opettaja nuhteli, koska oli neuvonut että oksankohtaa höylätessä on oltava tarkkana ja vedettävä varoen vinosti oksan yli; tapauksen inspiroimana luokkatoveri riimitteli säeparin ”Tuoss’ on vanha, paha oksa, eikä Erkki sitä hoksa”. Äkkinäisen mielestä tässä toisen säkeen loppu vaikuttaa väkisin puserretulta, mutta se on Kymin murteen muoto-opin mukainen. Tästä omaelämäkerrallisesta muistelusta aiheen tarkastelu etenee yleisemmin supistumaverbien ja muiden verbien taivutuksen sekaantumiseen

suomen murteissa. Lyytikäinen arvelee, että sekaantumamuodot perustuvat vieraskielisten puhumaan suomeen. Tämä on toki mahdollista, mutta kielessä itsessäänkin on sellaisia jännitteitä, joiden varassa supistumaverbien sekaantumista muiden verbien taivutukseen voi tapahtua; näitä jännitteitä voi hyvinkin monipuolisesti havainnoida lapsenkielen perusteella (ks. esim. Laalo 2011, 204–206 ja siinä mainitut lähteet).

Kirjan neljäs osa on nimeltään ”Murteentutkijoiden ja pankkirosvojen parissa”. Sen aloittaa luku sanojen rajoista. Lyytikäinen kertoo siinä, kuinka kokeili kollegansa kanssa kirjoittaa nauhoitettua arabiankielistä puhetta tutuin latinalaisin kirjaimin. Tulokseen tutustunut seemiläisten kielten professori puhkesi nauruun: äänneistä oli saatu kyllä selvää, mutta sananrajat oli merkitty miten sattuu, joten saadakseen tekstistä selvää arabiantaitoisen lukijan oli erotettava sanat itse. Tosin sananrajojen hahmotus voi olla vaikeaa myös oman kielen vähänkin oudommasta murteesta. Lyytikäinen kertoo, kuinka lounaismurteiden puhuja ei tahtonut osallistua hänen vetämäänsä haastatteluun, ja Lyytikäinen tulkitsi tämän sanovan: ”mä en sam mittä ko nauhu rauko!” Vasta myöhemmin hän ymmärsi, että kieltäytymisen perustelu kuuluikin ”ko nauhur auk o” eli ”kun nauhuri auki on”.

Sananrajan hahmottamisvaikeuksia kohtasin itsekkin heti kirjan seuraavassa luvussa, jossa esitellään Ruijan suomen käännöslaina *tijoonankara*, yhdyssana joka on muodostettu norjan kielen mallin mukaan. Pohdin hetken aikaa, mikä lienee *tijoon* ja miten *kara* yhdyssanan lopussa on ymmärrettävä, kunnes valkeni toinen sananrajan hahmotus *tijoon+ankara* (yleiskielen transponoituina ”tiedonankara”); tulkintaa helpotti se, että Lyytikäinen esitti pian tekstissä jäljempänä myös kyseisen sanan merkityksen, joka on ’tiedonhaluinen’.

Vaikka Lyytikäinen osaa käyttäytyä hyvin sivistyneesti ja on myös etevä kielenkäyttäjä, hän ei onnistunut elokuussa 1983 voittamaan Peräseinäjoen Viitalan kylässä yksin asuneen 81-vuotiaan murreoppaan luottamusta niin paljon, että tämä olisi päästänyt murteentallentajan sisään nauhoitusta tekemään. Maaseudulla liikkuu monenlaisia kulkumiehiä, ja kaikki eivät ole vilpittömin mielin liikkeellä, joten epäluulo ei ole harvinaista. Lyytikäinen kertoo puhelleensa oven läpi rauhallisesti, kuinka tärkeää olisi saada talteen vanhoja asioita, joita kyseisen mummon muistiin on kertynyt. Tämä ei auttanut, vaan mummo torjui suostuttelijan toiveet sanoen: ”mennyet on mennysää, ei niitä trenkää muistella”. Lyytikäinen on jälkeinpäin harmitellut, ettei hänellä ollut tässä vaiheessa nauhuri vielä toiminnassa, mutta onneksi näin tiivis valiomuotoinen murrepuhunnos jäi hänen mieleensä ja on nyt paperille kirjattuna pelastettu jälkipolville tarkkoine tallennustietoineen.

Lyytikäisen tuoreessa kirjassa tärkeimpänä kantavana teemana ovat murteet, kuten kirjan nimikin kertoo, etenkin murteiden äänne- ja taivutusseikat sekä sanasto. Käsiteltävänä on myös kirjakieli etenkin murteisiin kontrastoituna – Lyytikäinen nimittää Agricoolaa suomen ensimmäiseksi murrekirjailijaksi, sillä tämä kirjoitti murretta, aikansa puhuttua suomea. Lyytikäinen paheksuu aiheellisesti sellaista halpaa naljailua, että Agricolan tekstiä luetaan joskus kirjain kirjaimelta, ja esittää vertauksen: ”Se kuulostaa aivan yhtä hassulta kuin se, että nykyenglantia luettaisiin kirjain kirjaimelta.” Suomen kielen tutkijoilta vei satoja vuosia kehittää kirjakieli nykyiselleen niin, että kutakin äännettä merkitään vain yhdellä ja samalla kirjaimella – nerokas periaate, jonka ansiosta suomalaiskoululaisten Pisa-tuloksetkin ovat lukutaidon osalta niin hyviä.

Toeksessa tulee toistuvasti esille omaelämäkerrallinen teema, johon kuuluu jo aivan ensimmäinen, sota-aikana 1942 syntyneen pienen Erkin muistiin merkitty lausuma, jota hän oli parkunut öisin herätessään ja joka kuvaa edustavasti Karhulan murretta: ”apuu apuu, pommii

pommii!” Kouluajoista kertovat esimerkiksi riimiparin *oksa – hoksa* analyysi ja *paatti*-sanaan liittyvät muistot, työelämän vuosista erilaiset murteiden keruuseen liittyvät tapahtumat.

Yksi teema, jota Lyytikäinen käsittelee useissa yhteyksissä, ovat sukupuolisuuteen liittyvät tai niihin assosioituvat kieliseikat. Edellä oli jo puhetta murteellisesta *seksi*-sanasta. Heti seuraavassa luvussa Hävyttömät nimet Lyytikäinen tarkastelee sitä, miten sopimattomina pidettyjä paikannimiä on kartoituksen yhteydessä sievistelty: *Mulkkuluodosta* on tehty *Miestenluoto* ja *Pillumäestä* puolestaan *Pillimäki*. Luvussa *Panokahu* käsiteltävänä on kielenkäyttäjien pyrkimys välttellä *panna*-verbiä jopa sellaisissa vakiintuneissa sanonnoissa kuin *panna parastaan*, *panna merkille*, *panna vastaan*, *panna tuulemaan*, *panna muistiin*, *panna paremmaksi* ja *panna toimeksi*. Lyytikäinen on tehnyt laskelmia siitä, miten usein näissä ja muissa vastaavissa sanonnoissa *panna*-verbi on korvattu verbeillä *laittaa* ja *pistaa*. Kuten jo luvun otsikosta voi arvata, Lyytikäinen ei ole *panna*-verbin karttelun kannalla vaan samalla kannalla kuin Anneli Räikkälä, joka julkaisi *Kielikellossa* kekseliäästi otsikoidun kirjoituksen *Panna ei ole pannassa* (Räikkälä 1992).

Erkki Lyytikäisen tuore kirja tarjoaa lukijalle kosolti värikkäitä sattumuksia ja osuvia oivalluksia. Mukana on myös tarinankertojen juttuja, joista osa saattaa olla keksittyjä tai ainakin sovitettuja. Sivulla 52 Ville kertoo menneensä pula-aikana puolittuun taloon jollekin asialle ja sattuneensa tulemaan juuri kahviaikaan. Pöydän ääressä olisi joku todennut ”Kah, Ville” ja Ville kiiruhti siemaamaan tuona aikana harvinaista, kallista ja himoittua herkkujuomaa. Tämä tarina on niin hyvä, että se saattaa olla kulkutavaraa, sillä olen kuullut 1970-luvulla siitä toisenkin version vuonna 1900 syntyneen helsinkiläismiehen kertomana, ja siinäkin olennainen hauskuus on juuri, kuinka puhutussa kielessä ”kah, Ville” ja *kahville* sekaantuvat.

Kirjassa käsitellään runsaasti murteita ja jonkin verran myös murteiden seurausta. Herääkin kysymys: missä määrin murteet ovat tasoittumassa? Lyytikäinen käsittelee astevaihtelun yhteydessä dentaalispiranttia ja toteaa, että se ”on säilynyt lounaismurteiden pohjoisryhmässä lähes meidän päiviimme saakka”. Saman arvion esitin pitäessäni muutama vuosi sitten Tampereen yliopistossa murrekurssia, mutta silloin ponnahti opiskelijoiden joukosta ärhäkkä nuori nainen julistamaan, että käyttämäni aikamuoto on väärä, sillä hänen kotikulmillaan lounaismurteiden alueella dentaalispiranttia kuulee edelleen.

Lyytikäisen teos ei ole varsinainen tutkimus, mutta liittyy luontevasti kielentutkimuksen nykyiseen tieteenparadigmaan. Fred Karlsson on luonnehtinut *Sananjalan* artikkelissaan kielentutkimuksen nykyistä, 1970-luvun lopulla alkanutta valtavirtaa substanssiparadigmaksi (Karlsson 1980, 45). Lyytikäisen teos edustaa hyvin tätä nykysuuntausta tarjotessaan näkökulmia kielen, etenkin puhutun kielen monipuoliseen variaatioon ja jossain määrin myös muiden kielten vaikutukseen. Murteet tarjoavat hyvän näkökulman tiettyihin kielijärjestelmän erikoisuuksiin ja jännitteisiin, kuten *hoksa*-taivutukseen, joskin substanssiparadigman tärkeistä ulottuvuuksista lapsenkielen tutkimus tarjoaa vielä rikkaamman näkökulman kielen variaatioon ja paljastaa erityisen monipuolisesti kielijärjestelmän jännitteitä ja piileviä muutostendenssejä.

Lyytikäisen hauskan kirjan luettuani jäin aprikoimaan, osuvatko kaikki sen muotoilut puhe- ja kirjakielen suhteista aivan kohdalleen. Lyytikäinen toteaa aivan oikein, että omistusliitteiden käyttö on puheessa vähäistä ja omistusliitteettömyys tiheää myös kirjoitettuun kieleen. On kuitenkin eräitä rakenteita, joissa omistusliitteiden käyttö on vahvoilla. Lyytikäinen pitää näitä rakenteita ”umpikirjakielisinä”; hänen mukaansa ”hän sanoi *tietävänsä*, olin *putoamaisillani* ja eräät muut umpikirjakieliset rakenteet vaativat joka tapauksessa aina omistusliitteen”. Olisi kiinnostavaa selvittää, ovatko nämä rakenteet tosiaan ”umpikirjakielisiä”, vai käytetäänkö

vapaassakin puheessa sellaisia tiiviitä omistusliitteisiä rakenteita kuin *mun tietääkseni, se sano nähneensä, selitti ehdittyään perille ja kaatui juostessaan*.

KLAUS LAALO
klaus.laalo@tuni.fi

Lähteitä

- KARLSSON, FRED 1980: Miten tieto kasvaa kielitieteessä? *Sananjalka* 22, 31–55. <https://doi.org/10.30673/sja.86436>
- LAALO, KLAUS 2011: *Lapsen varhaiskielioppi ja miniparadigmat*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1309. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- RÄIKKÄLÄ, ANNELI 1992: Panna ei ole pannassa. *Kielikello* 2/1992, 26–28.